

Voorwoord.....	2
LIMP-excursie 10 januari 2015	3
De 'Zeetuinen' en de Kleine slibanemoon <i>Sagartia ornata</i>	5
Afscheid van de oude ANEMOON-website en webmaster	9
De Duikvaker beurs 2015	11
De landelijke SMP-dag 2015 (evaluatie)	12
Op naar een nieuwe strandwacht op Ameland	21
Het 50-jarig jubileum van de Groninger Biologen Duikvereniging Calamari	25
'Een zee van Mosselen'.....	28
Landelijke MOO-dag 18 april	29
Zoekdier (en Herinnering eerdere zoekdieren)	32

Colofon

Zoekbeeld: de nieuwsbrief voor vrijwilligers en relaties van Stichting ANEMOON

Cover: opklaring op Ameland (komt daar een SMP/Strandwacht?) (foto: PICTAN)

Redactie / lay-out

Inge van Lente www.anemoon.org

Rykel de Bruyne rykelhdebruyne@gmail.com

Adriaan Gmelig Meyling www.anemoon.org

MOO-coördinatoren (projecten met duikers)

Niels Schrieken nielsschrieken@gmail.com

Arjan Gittenberger gittenberger@yahoo.com

Coördinator Atlasproject NL Mollusken (ANM)

Landelijk: Rykel de Bruyne rykelhdebruyne@gmail.com

Regionale coördinatoren www.anemoon.org

Redactie Natuurbericht.nl

Peter van Bragt phvanbragt@kpnplanet.nl

Begeleiding vrijwilligerswerk HR-weekdieren

Arno Boesveld h.dijkstra84@chello.nl

Strandwacht-coördinatoren

Texel Rob Dekker rob.dekker@nioz.nl

Petten Trudy Kuhne tkhune@hetnet.nl

Camperduin Yvonne de Koning ya.koning@quicknet.nl

Castricum Janny Meulenkamp pjcmeulenkamp@hetnet.nl

IJmuiden Alie van Nijendaal alie@aliepostma.nl

Katwijk Marijke Kooijman m.kooijman@eucc.net

Den Haag Laus Hendriks hendriks27@zonnet.nl

Neeltje Jans Petra Sloof pasloof@kpnmail.nl

Noordel. Wad.eil. In oprichting

Coördinator Purperslak Inventarisatie en Monitoring Project

(PIMP) Floor Driessen driessen.floor@gmail.com

Lezingen, Educatie, Studiemateriaal m.b.t. Soortherkenning

(LESS) Brendan Oonk brendan.oonk@gmail.com

Gegevensverwerking

Nancy en Annie Elbersen www.anemoon.org

Validatie-coördinatie waarnemingen.nl

(Land en zoetwaterweekdieren): Tello Neckheim

Website

Algemeen/technisch: Niels Schrieken nielsschrieken@gmail.com

Webredactie/content: www.anemoon.org

Beeldmateriaal

Indien niet anders vermeld afkomstig van PICTAN (het eigen foto-archief van Stichting ANEMOON):

Stichting ANEMOON hanteert gedragsregels en verwacht van haar medewerkers, veldwerkers en vrijwilligers dat ze zich daaraan houden. Deze regels, beter te zien als erecode, zijn opvraagbaar bij ANEMOON.

Stichting ANEMOON

Postbus 29, 2120 AA Bennebroek

E-mail anemoon@cistron.nl

website www.anemoon.org

Zoekbeeld kwam tot stand met steun van het Ministerie van EZ, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM).

Voorwoord

Door Adriaan Gmelig Meyling

Als voorzitter kan ik niet anders dan trots zijn op het afgelopen halve jaar. ANEMOON heeft nog nooit zoveel activiteiten georganiseerd waaraan zoveel vrijwilligers deelnamen. In dit nummer van Zoekbeeld treft u verslagen met veel foto's (behalve dieren en wieren tonen we graag de mensen die daar blij van worden): LIMP-excursies, de landelijke SMP-dag voor Strandwachters, de landelijke dag voor MOO-duikers, de stands op de Duikvaker beurs en het symposium van duikvereniging Calamari en de acties om een nieuwe Strandwacht op Ameland te starten met een bijzondere groep enthousiaste mensen. Verder in dit nummer aandacht voor het door ANEMOON uitgebrachte boek 'Een Zee van Mosselen' en een artikel van Wijnand Vlierhuis die een MOO-locatie langs de Noordzeekust bespreekt waar in dieper water een zee-anemoon leeft die eigenlijk meer in de getijdenzone thuishoort.

En dan te bedenken dat in dit Zoekbeeld lang niet alles van het afgelopen halfjaar staat. Zo zijn er tal van reguliere activiteiten, zoals de MOO-, SMP- en PIMP-tellingen en het jaarlijkse Die-Hardweekend in januari voor de doorgewinterde MOO-waarnemers. Over de activiteiten en zoektocht naar de Appelslak verscheen een apart nummer: Zoekbeeld 5(1a). Maar er zijn diverse andere onderwerpen die nog apart de aandacht verdienen. Om er toch een paar te noemen: de film over '[de Haringrun in de Grevelingen](#)' door Ivo Madder, Peter van Rodijnen en Niels Schrieken; het door Arno Boesveld en Jaap de Boer geschreven [kennisdocument](#) voor beheerders over de Knotwilgslak *Clausilia dubia*; het [rapport](#) door Tello Neckheim over de Nauwe korfslak *Vertigo angustior* en de invloed van begrazing en andere activiteiten daarop in het Noord-Hollands Duinreservaat en de diverse vanuit ANEMOON verschenen Natuurberichten.

Met betrekking tot het laatste mag de inspanning van Peter van Bragt niet onvermeld blijven, die al jarenlang iedere twee weken een Natuurbericht uitbrengt. In het afgelopen jaar onder meer over: het Grondelnijntje (een nieuwe visparasiet), de Chileense zakpijp, de Snotolf, de Japanse dansmug (exotisch marien insect), een nieuw Beerdiertje op het strand, de Rosse sterslak, de Citroenslak, de Slanke rolspritslak, een giftige snoerworm en over kankercellen bij weekdieren. Op de berichten komen altijd veel positieve reacties bij ANEMOON binnen en de informatie wordt veel door andere media overgenomen. Ik wil Peter hierbij graag weer eens hartelijk bedanken voor zijn inzet, hetgeen uiteraard ook geldt voor de waarnemers die hun bevindingen aan Peter doorgeven.

In deze Zoekbeeld ook nog geen verslag van de voorbereidingen met betrekking tot de expeditie naar Sint Eustatius door ANEMOON en Naturalis. Uiteraard zijn we als bestuur trots op de betrokken mensen, waaronder Niels Schrieken als trekker en coördinator van dit project vanuit ANEMOON en de soortspecialisten Godfried van Moorsel, Marco Faasse, Sylvia van Leeuwen en Luna van der Loos. We komen hierop terug in latere Zoekbeelden.

Tot slot rest mij alle vrijwilligers weer hartelijk te danken voor hun inspanningen. Mocht u voor een volgende Zoekbeeld (of voor de Spuisluis of als Natuurbericht) zelf iets willen schrijven over uw activiteiten of die van anderen, dan is dit van harte welkom!

LIMP-excursie 10 januari 2015

Luna van der Loos

Sinds lang is er weer een excursie gehouden in het kader van het LIMP (Litoraal Inventarisatie en Monitoring Project), dit keer vooral vanwege het nieuwe LIMP-formulier (Van der Loos, 2014). Om dit formulier te introduceren, in het veld te testen en in te vullen, was op 10 januari 2015 een excursie gepland. Gekozen werd aanvankelijk voor de 'Westbout', een mooie locatie met een brede variatie aan dieren en wieren. Vanwege de weersverwachting – en vooral de wind – besloten we echter een dag van tevoren toch maar naar de getijdenpoel van Neeltje Jans te gaan. Dat bleek een goede beslissing, want op de Westbout was vanwege de windrichting geen steen te keren.

Op Neeltje Jans valt laagwater een uur eerder. Ondanks de storm, de gewijzigde locatie en het gewijzigde tijdstip, ging de excursie gelukkig toch door. Het woei hard, maar het was niet koud en zo nu en dan brak het zonnetje zelfs even door. Met 24 man – kinderen, duikers, niet-duikers en SWG'ers – zijn we de dijk over gegaan en begonnen we met het stenen

keren. We waren nog geen tien minuten bezig, of de eerste leuke waarneming werd al gevonden: een Gevlekt koffieboontje *Trivia monacha*. Deze tropisch aandoende slakken hebben een schelp die qua vorm sterk lijken op de tropische kauri's (ook wel porseleinhorens of kauries genoemd). Ze behoren echter tot een heel andere familie, de Triviidae (Ribkauri's) en zijn sterk geribbeld. In tegenstelling tot de echte kauri's, komen van de Triviidae wél twee soorten in ons faunagebied voor. De laatste jaren worden deze slakken vaker waargenomen in de Zeeuwse wateren. Ook van de andere soort, het Ongevelekte koffieboontje *Trivia arctica* werden twee exemplaren waargenomen.

In totaal hebben we bijna 100 soorten gevonden. Daaronder van de weekdieren het Grote glasmuiltje *Lamellaria perspicua*, de Grote vlokslak *Aeolidia papillosa*, de Rosse sterslak *Onchidoris bilamellata*, een Egelslakje *Acanthodoris pilosa* en de Filipijnse tapijtschelp *Ruditapes philippinarum*. Daarnaast zagen we van de kreeftachtigen onder meer de Fluwelen zwemkrab *Necora puber*, Porseleinkrabbetjes

Iedereen is druk bezig stenen te keren, wieren te zoeken en elkaar dingen te laten zien. Een mooie manier om zonder te duiken het verborgen leven in de Oosterschelde te bestuderen.

Gevlekt koffieboontje: een mooie vondst! De schelp van deze slak lijkt sterk op die van de tropische Kauri's.

Groot glasmuultje: dit dier lijkt op een zeenaaktslak, maar is een huisjesslak, met een mantel die om de schelp is gegroeid.

Dankzij het aquarium dat mee was, kon iedereen de soorten goed bekijken. (Foto's Luna van der Loos)

Pisidia longicornis en van de vissen een Vijfdradige meun *Ciliata mustela*. Ook de zeewieren werden natuurlijk uitvoerig bekeken, zoals de Slijmerige drakentong *Grateloupia turuturu*, jonge exemplaren van Wakame *Undaria pinnatifida* en de wiersoort *Lomentaria hakodatensis*, die specifiek is voor Neeltje Jans en nog geen Nederlandse naam heeft.

Om de excursie af te sluiten, zijn we met z'n allen warme chocolademelk gaan drinken en hebben we de eerste nieuwe LIMP-formulieren ingevuld. Het was een mooie en gezellige excursie.

In de nabije toekomst zullen meer LIMP excursies worden georganiseerd. Deze worden aangekondigd via de ANEMOON website, Het Zeepaard en facebook. Iedereen is welkom! Voor aanmelden of vragen kun je mailen naar: LIMP.anemoon@gmail.com

Literatuur

Loos, L.M. van der, 2014. Het Litoraal Inventarisatie en Monitoring Project. Zoekbeeld 4(2): 9-11.

De 'Zeetuinen' en de Kleine slibanemoon *Sagartia ornata*

Wijnand Vlierhuis

Aan de Noordzeekust zijn betrekkelijk weinig locaties waar je als duiker hard substraat kunt bekijken. Het overgrote deel van onze kustlijn bestaat uit zandstrand en veel golfbrekers en havenhoofden zijn of te ondiep en troebel, of verboden (duik)gebied. Aan de kop van Noord-Holland, voor de kust van Huisduinen, is een uitzonderlijke situatie aanwezig. Hier heeft in het verleden een dijkval plaatsgevonden, waardoor een helling van rotsblokken is ontstaan die tot 21 meter de diepte in reikt. Verstevigingswerkzaamheden daarna hebben gezorgd voor een ondiep rotsblokkenveld vlak bij de kant. Door de open ligging aan de Noordzee kun je hier andere levensvormen tegenkomen dan in het voor duikers veel populairdere Zeeland.

Grillige omstandigheden

De locatie met de naam 'De Zeetuinen' heeft een beruchte reputatie, die niet onterecht is. Het waait in het noorden gemiddeld harder, waardoor er vaak een stevige branding tegen de kust slaat. Met de zandbank Noorderhaaks ten westen, Texel ten noorden en de Waddenzee om de hoek in het oosten, worden de stromingen van de getijdenbewegingen hier aanzienlijk samengedrukt en versneld. Nautische namen als Helsdeur en Razende Bol spreken tot de verbeelding. Grote hoeveelheden zand worden vanaf de zuidelijke stranden meegevoerd in de vorm van wandelende onderwaterduinen die de stenen volledig kunnen laten verdwijnen, om vervolgens een paar maanden later weer vrij te spoelen. Stroomkentering is niet altijd gelijk met de laagste waterstand, stromingsrichting en -sterkte verschilt regelmatig per diepte. Tijdens hoog water komt er de gevreesde 'downcurrent' voor, die al vlak voor de kant richting open zee gericht staat en in de diepe stroomgeul verdwijnt.

Levendige plek

De naam van de locatie is zeer terecht. Zijn de omstandigheden juist om er te duiken (zie kader) dan tref je er een zeer weelderige begroeiing aan. De ondiepe rotsblokken gelijk aan de voet van de golfbreker staan vol met onder andere Vliescelpoliep *Electra pilosa*, Zeeanjeliëren *Metridium senile*, Golfbrekeranemoontjes *Diadumene cincta*, Ruwe zeerasp *Hydactinia echinata*, Tweedraadskokerwormpjes *Polydora ciliata* en in het vroege seizoen massaal veel Penneschachten *Tubularia indivisa* en Gorgelpijpjes *Tubularia larynx*. Ook kun je hier het lange Vingerwier *Laminaria digitata* bewonderen.

Het stenenveld is momenteel vrij uitgestrekt, maar zoals hiervoor vermeld kan dat van jaar tot jaar verschillen. Zwem je op kompas dwars verder uit, dan kom je over een zandbodem met kuilen. Hier kun je Schelpkokerwormpjes *Lanice conchilega* aantreffen, die zo massaal voorkomen dat ze samenhangende pakketten vormen die als overhang blijven hangen nadat de stroming het zand eronder heeft weggeschuurd. Ongeveer honderd meter verder verschijnen wederom grote rotsblokken, die als een steile wand verder de diepte in duiken tot ongeveer twintig meter. Ook deze rotsblokken zijn uitbundig begroeid.

Bijna overal op het substraat zijn zeesterren *Asterias rubens* aanwezig. Ze zijn vooral massaal wanneer er weer een mosselbroedval heeft plaatsgevonden. Aan krabben voeren hier de Strandkrab *Carcinus maenas*, de Noordzeekrab *Cancer pagurus* en de Fluwelen zwemkrab *Necora puber* de boventoon. Het zand barst verder van de Gewone garnaal *Crangon crangon* en soms is er een leuke ontmoeting mogelijk met het Breedpootkrabbetje *Portunus latipes*.

1. Kleine slibanemoon *Sagartia ornata* (Holdsworth, 1855) algemeen in De Noordhollandse Zeetuinen bij Huisduinen (Foto: Wijnand Vlierhuis)

2. De dijk bij Huisduinen bij de duiklocatie van 'De Zeetuinen'

De Zeetuinen vormen zeker een leuke stek voor naaktslakjes. De Boompjesslak *Dendronotus frondosus*, de Brede ringsprietslak *Facelina bostoniensis* en de Slanke ringsprietslak *Facelina auriculata* kun je hier regelmatig aantreffen, evenals de Zeeraspknotsslak *Cuthona nana*.

Aan soorten vis is het misschien iets minder veelzijdig, met soorten als Dikkopje *Pomatoschistus minutus*, Botervis *Pholis gunnellus* en Groene zeedonderpad *Enophrys bubalis*. Maar de kans om iets niet alledaags tegen te komen is groot. Zo trof ik hier onder andere de volgende soorten aan: Slakdolf *Liparis liparis*, Vijfdradige meun *Ciliata mustela*,

Zandspiering *Ammodytes* sp. en incidenteel de Kleine pieterman *Trachinus vipera*.

Door de stroming worden, afhankelijk van het seizoen, veel kwallen aangevoerd, waaronder de Kompaskwal *Chrysaora hysoscella*, de Amerikaanse ribkwal *Mnemiopsis leidyi* en incidenteel het Lampenkapje *Aequora vitrina*.

Verder is het ook interessant om te zien wat je er juist niet aantreft. Waar Zeeland bij wijze van spreken is overwoekerd met Japanse oesters, brokkelsterren en vele soorten manteldieren, zul je deze hier niet vinden.

3. Onder het zand verscholen Kleine pieterman *Trachinus vipera*

4. Bovenop de dijk bij de Zeetuinen

Anemonen

Vooral de zee-anemonen staan prachtig in dichte groepen per soort en ook nog eens per kleurvariant gesorteerd. De Zeeanjelieren en Golfbrekeranemoontjes zijn hier in veel kleurvarianties te bewonderen. Heel opmerkelijk is dat alle soorten hier erg vaak vechttentakels ontwikkelen.

In de zomer van 2012 trof ik voor het eerst kolonies aan van een kleine groene anemoonsoort. Per abuis deed ik die aanvankelijk af voor een aparte kleurvariant van Golfbrekeranemoontjes of Slibanemoontjes. De jaren daarop werden deze groene anemoontjes groter en groeiden ze, zowel individueel als de kolonies, verder uit. Hierdoor trokken ze steeds meer mijn aandacht. Momenteel kun je de soort hier als massaal aanwezig beschouwen. Ze zitten voornamelijk op het ondiepe stenenveld in de directe omgeving van de golfbreker. Hun diameter is globaal 1,5 tot 2 centimeter op een ongeveer even hoge stam. Het aantal tentakels komt overeen met dat van de Gewone slibanemoon *Sagartia troglodytes*. De kleur van de stam is bruinachtig tot een soort legergroen. De schijf is mooier lichtgroen, tot een soort mintkleur, maar overwegend egaal. De tentakels zijn lichter van kleur. Ron Ates determineerde ze voor mij uiteindelijk als de Kleine slibanemoon *Sagartia ornata*.

Verspreiding

De kleine slibanemoon is een Noord-Atlantische soort die algemeen voorkomt aan de Engelse en Scandinavische kusten. De exacte verspreiding is niet geheel duidelijk omdat ze vaak worden verward met de Gewone slibanemoon *Sagartia troglodytes*. Recent werden ze als exoot aangetroffen aan de westkust van Zuid-Afrika. Er is weinig beschreven over het voorkomen van de Kleine slibanemoon in Nederland, maar het is geen nieuwe soort. Zo zijn ze in het verleden al gevonden bij de Waddeneilanden, in de omgeving van Den Helder, bij IJmuiden en in de Oosterschelde.

Afwijkend

De populatie in de Zeetuinen wijkt op een paar punten af wat betreft uiterlijk en leefplaats. Kleine slibanemonen hebben doorgaans een mondschijfpatroon met witte vlekken en strepen. Dat is bij deze exemplaren niet te zien of bij goed kijken alleen heel vaag aanwezig. Ze zijn overwegend egaal van kleur. De kenmerkende witte banden om de tentakels zijn eveneens niet of alleen heel vaag zichtbaar. Verder zijn Kleine slibanemoontjes vooral bekend van getijdenpoelen, dus boven de laagwaterlijn. Deze populatie bevindt zich daaronder, op een voor deze soort best grote diepte, tussen 1 en 3 meter. Of ze vaker in zulke grote aantallen worden aangetroffen als momenteel bij de Zeetuinen is niet bekend. Dat kleine slibanemonen van plaatsen houden met veel golfslag en stroming komt wel overeen.

5-6. Opvallend is de overheersende mintkleur

7. Bij de Kleine slibanemonen van De Zeetuinen komen opvallend vaak vechttentakels voor (links op de foto).

(Alle foto's bij dit artikel: Wijnand Vlierhuis)

De Noordzeekust vraagt om meer bezoekjes

Het merendeel van de zoutwaterduiken vindt plaats in de Zeeuwse Delta en op de veraf gelegen Noordzeewrakken, met als gevolg dat ook het merendeel van de MOO formulieren over de daargelegen locaties gaat. Dit verhaal toont echter aan dat er ook zeer interessante waarnemingen te doen zijn buiten de delta, dus aan de gesloten kust. Dat nu 'De Zeetuinen' als een erkende locatie wordt gelabeld en voortaan ook voorzien is van een MOO-locatienummer [te weten: nummer 236] juich ik daarom toe. Toch, om eerlijk te blijven, kleven daar wel een aantal nadelen aan. Bij mijn weten is het aantal duiklocaties langs de Noordzeekust beperkt. Westkapelle en de Brouwersdam zijn al bekend. Persoonlijk ben ik verder alleen bekend met de Noordpier van IJmuiden/Velsen Noord en de hier besproken Zeetuinen bij Huisduinen. De kust heeft daarbij zo haar eigen nukken en grillen die per locatie een aparte aanpak en duikplanning

eisen. Om die reden zijn ze beperkt te bezoeken en niet voor iedere duiker aan te raden. Verder liggen die duiklocaties dusdanig geïsoleerd, dat je vaak voor slechts een enkele duik op pad gaat en geen alternatieven in de buurt hebt, mochten de omstandigheden toch tegen zitten.

Literatuur:

Ates, RML, 1997. Bloemdieren, de zeeanemonen en hun verwanten van de Nederlandse kust. Uitg. Zeeanjer. 31 p.
Moen F.E. & E. Svensen, 2004. Marine fish & invertebrates of Northern Europe. Aquapress (United Kingdom), 608 p.
Robinson, TB & Swart C, 2015. Distribution and impact of the alien anemone Koedoe; Vol 57, No 1, 8 p.
Urk, R van, 1948. Zeeanemonen (Actinaria). Tabellenserie van de Strandwerkgemeenschap (SWG), Tabel 3 : 11 p., idem tabel 6: 10 p.

Duiken bij De Zeetuinen; beknopte richtlijnen

Locatie navigatie: Parkeerplaats restaurant 'Nogal Wiedus', Zeeweg 6 te Huisduinen.

Coördinaten: X-110,2 Y-552,1

MOO-locatiernaam: Zeetuinen

MOO-locatienummer: 236

Omschrijving: Vanaf de parkeerplaats naar beneden kijkend zie je twee golfbrekers, een diagonale en een haakse. Rechts van de golfbrekers ligt in het seizoen nog een met boeilijnen afgeschermd zwimmersgebied. In het verlengde van de haakse golfbreker ligt het ondiepe stenenveld, tussen 1 en 4 meter diepte. Globaal 100 meter rechtuit zwemmend kom je bij de rotsblokkenwand, waarlangs je afdaalt de stroomgeul in, tot ongeveer 20 meter. Let op, door verplaatsende zandbulten kan de situatie van jaar tot jaar verschillen. In dat geval moet je heen en weer zoeken naar de vrijliggende stenen.

Getij: Vanwege de verraderlijke stroming tijdens hoog tij, alleen bezoeken met laag tij, bij voorkeur springtij mijden. Tijdstip te water is gerekend vanaf Den Helder minus ongeveer 30 minuten (op internet bij RWS raadplegen). Dit is geen exacte factor, het tij houdt zich in deze omgeving niet echt aan tabelletjes. De correctietijd is voor als je de wand van de stroomgeul wilt bezoeken. Ben je van plan alleen het ondiepe stenenveld te bezoeken, dan kun je het best geen aftrektijd hanteren.

Stroming: Verwacht altijd oppervlactestroming van noord naar zuid boven de ondiepe vlakte, al heel dicht vanaf de kant merkbaar. Deze wervelt daarbij in variabele richtingen rondom de golfbrekers. Let op, de stroming staat dan wel stil in de stroomgeul verderop.

Weersomstandigheden: Oostenwind, zuidoostenwind, of geen wind is een must. Wind uit andere richtingen, hoe zwak ook, is sterk af te raden vanwege de optredende branding. Een langer aanhoudende, kalme hogedruk periode is het meest optimaal.

Zicht: Meestal minder helder dan in Zeeland. Zicht tot 1 meter gebruikelijk, zicht van 2 meter is onder de aanbevolen omstandigheden wel te verwachten, meer zicht is heel uitzonderlijk. Onder alle andere omstandigheden is er zeer slecht zicht. Soms wordt er alsnog hardnekkig Waddenslib meegevoerd met het laagwatertijd, dit is niet te voorspellen.

Temperatuur: vaak 1 a 2 graden koeler ten opzichte van de Zeeuwse delta.

Uitrusting: volle fles, goed werkend kompas, oppervlakteboei en signaleringsmiddelen. Bij voorkeur iemand als kantwacht.

8. Kleine slibanemonen: wie gaat duiken bij de Zeetuinen, kan ze niet missen!

Afscheid van de oude ANEMOON-website en webmaster

Inge van Lente

Zoals u in eerdere Zoekbeelden heeft kunnen lezen, ging begin 2014 (officieel op 2 februari 2014) de nieuwe website van Stichting ANEMOON 'live'. Een website met een totaal nieuwe 'look en feel' en diverse nieuwe interactieve mogelijkheden, zoals het forum, de agenda en het fotoalbum. Maar ook met een schat aan soortteksten en andere informatie.

Oude en nieuwe jasjes

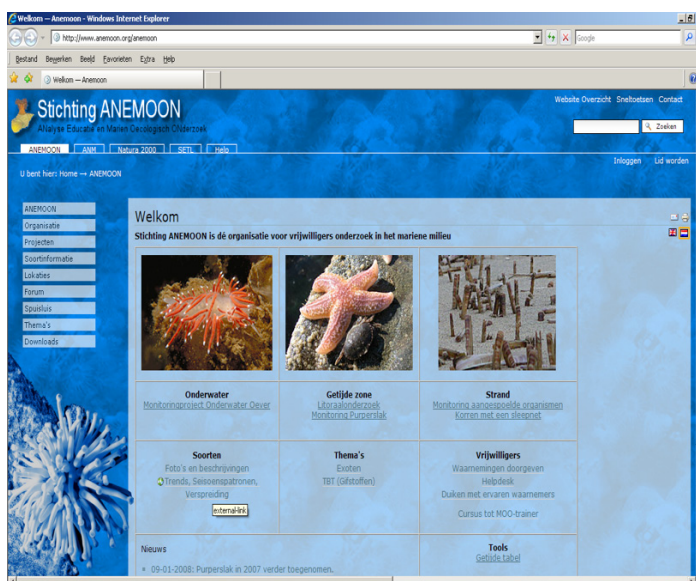
Een nieuw jasje went snel, maar al vergeten veel mensen hun vroegere jasjes, het bestuur van Stichting ANEMOON doet dit niet. We hebben immers ook aan de vorige website jarenlang zeer veel gehad. En daarom komen we nog even terug op deze website en de beheerder daarvan: Reinoud van Leeuwen.

Oude website

In januari 2015 ging de oude website pas echt definitief uit de lucht. Dit was nodig om pagina's van de oude website over te kunnen zetten naar de nieuwe ANEMOON-site. Gelijk met dit definitieve afscheid van de oude website, namen we ook afscheid van webmaster Reinoud van Leeuwen, die de site jarenlang op uitstekende wijze voor Stichting ANEMOON beheerde.

Afscheid van site en webmaster

Om dit afscheid niet ongemerkt voorbij te laten gaan, gingen ANEMOON-voorzitter Adriaan Gmelig Meyling en de webmaster van de nieuwe website Niels Schrieken op 1 juli 2014 bij Reinoud op bezoek. Daarbij werd hij heel hartelijk bedankt voor zijn jarenlange werk en het altijd snel en adequaat handelen als er heel soms toch iets mis ging. Om te voorkomen dat Reinoud Stichting ANEMOON zou vergeten kreeg hij het boek 'Schelpdieren van het Nederlandse Noordzeegebied'

Met enige weemoed bij deze nog een plaatje van de oude website

(de Ecologische Atlas van de mariene weekdieren), evenals een exemplaar van het 'Zeeboek'. De beide ANEMOON-heren waren tijdens dit bezoek overigens nog wel zo brutaal om te vragen of de oude website toch nog een half jaar langer 'in de lucht' kon blijven, zodat we dingen konden nakijken en overzetten. En natuurlijk vond Reinoud dit geen enkel probleem. Door dit uitstel vond het daadwerkelijke échte afscheid van Reinoud dus pas in 2015 plaats.

Reinoud bedankt!

Genoeglijk weerzien met de vroegere webmaster

"Als aandenken aan ANEMOON hebben we nog wat voor je.."

Foto-impressie van de Duikvaker-beurs 2015. De belangstelling was zoals altijd groot, zowel voor de projecten van Stichting ANEMOON als voor die van Stichting Duik de Noordzee Schoon
(Alle foto's: Adriaan Gmelig Meyling)

De Duikvaker beurs 2015

Niels Schrieken

In het weekend van 31 januari en 1 februari 2015 werd ook dit jaar weer een Duikvaker-beurs gehouden, de 23e alweer. Al 15 jaar lang is ook Stichting ANEMOON daar aanwezig met een ruime stand. Deze vormt een belangrijke pijler van het zogenaamde Flora en Fauna-plein op deze beurs. Tijdens deze beursdagen konden ruim 10.000 bezoekers weer kennismaken met Stichting ANEMOON en haar projecten, waaronder uiteraard het MOO.

Net als voorgaande jaren werd de beurs weer gehouden in de Expo in Houten (vlakbij de A27). Drie hallen vol met de nieuwste duikmaterialen, duikreizen, duikscholen en informatie over opleidingen, foto- en filmpresentaties én een groot waterbassin. En last but not least kon men zich vergapen aan de aquaria op het Flora en Fauna-plein, ingericht door Stichting ANEMOON en Stichting Duik de Noordzee Schoon (zie de foto's op deze en de volgende pagina).

Bezoekers konden uitgebreid kennis nemen van het leven op de Noordzee en de Oosterschelde. Verder werd veel informatie gegeven over de ANEMOON projecten zoals het Monitoringproject Onderwater Oever (MOO) maar ook over andere ANEMOON-projecten zoals de projecten gericht op weekdieren, zoals het Atlasproject Nederlandse Mollusken, het Purperslak-monitoring project en -deels- het LIMP (Litoraal Inventarisatie en Monitoring Project, zie elders in dit nummer van Zoekbeeld). Daarnaast was er ook informatie

over het project gericht op het signaleren van exoten, waar onder andere de noodzaak uitgebreid onder de aandacht werd gebracht van het tijdig doorgeven van waarnemingen van exoten als de Amerikaanse oesterboorder, Japanse stekelhoren en Appelslakken. Daarnaast werd aan de hand van posters informatie verstrekt over de start van het MOO-project op de Nederlands Caribische Eilanden. Ook daarvoor was veel interesse.

Ieder jaar zijn familieleden en kinderen van duikers weer verbaasd over wat er onder water te zien is. De belangstelling voor de dieren in de aquaria is altijd groot en iedereen laat zich graag informeren over de aanwezige organismen.

Voor ANEMOON is de Duikvaker beurs een mooi moment om nieuwe MOO-waarnemers te werven. Alle bezoekers van de stand krijgen daarom het verzoek mee om MOO-waarnemer te worden. Ook dit jaar heeft dit weer een aantal nieuwe waarnemers opgeleverd. Zij zijn van harte welkom!

Lodewijk Roelen, Ellen Kop, Arjan Gittenberger en Marion Haarsma bedankt voor de bemensing van het Flora en Fauna-plein. Lodewijk bedankt voor het vangen van de levende dieren, Jacob voor het ophalen van het aquarium uit Den Helder en Jaap Booij bedankt voor het gebruik van het aquarium.

Een deel van de stand van Stichting ANEMOON op de Duikvaker-beurs van 2015

De landelijke SMP-dag 2015 (evaluatie)

Ellen van der Niet en Adriaan Gmelig Meyling

De 2e landelijke dag van het Strandaanspoelsel Monitoring Project (SMP) in Naturalis werd gehouden op 14 maart 2015. We kijken met een zeer tevreden gevoel terug op deze dag. Maar los van een tevreden gevoel, willen we uiteraard ook graag leren van dergelijke dagen en zijn we zeer benieuwd naar verbeterpunten. Inmiddels zijn de Evaluatie-formulieren die vrijwel alle deelnemers hebben ingevuld doorgenomen. De resultaten van die evaluatie treft u bij deze aan. Bij dit artikel hebben we verder vooral veel foto's geplaatst, ter herinnering aan de dag en om alvast uit te kijken naar de volgende ANEMOON-dag in 2016.

Algemene conclusie

Na de landelijke SMP-dag hebben we de Evaluatie-formulieren die vrijwel alle deelnemers hebben ingevuld doorgenomen. Daarna hebben we de resultaten met alle workshop-houders doorgenomen. De algemene conclusie is positief: er is genoeg reden om tevreden te zijn. Dit met name omdat:

- er 100 deelnemers waren, die via de evaluatie-formulieren de dag gemiddeld een 8,2 gaven, met als laagste cijfers een 7, maar er waren ook 10-en. Vrijwel alle deelnemers geven aan dat ze volgend jaar weer een SMP-dag willen.
- het een geweldig gezicht was om alle deelnemers actief bezig te zien tijdens de workshops. Reactie van Joop Verkuil: "Het was een leuke drukke dag. Toen ik even geen workshop had liep ik rond en zag ik zoveel enthousiasme en concentratie! Geweldig".
- de reacties op alle workshops en lezingen vrijwel zonder uitzondering zeer positief waren.
- er veel enthousiaste reacties waren over de 7 nieuwe zoekkaarten die speciaal voor deze dag gemaakt zijn, maar nog jaren hun dienst zullen bewijzen.
- iedereen keihard heeft gewerkt om deze dag mogelijk te maken.

Bedankt!

Graag bedanken we alle deelnemers en bezoekers en de mensen die bij de organisatie betrokken waren. In het bijzonder gaat dank uit naar de mensen die lezingen en workshops gaven en hielpen bij het organiseren. In het bijzonder:

- Luna van der Loos voor haar boeiende en leuke lezing over het nieuwe Litoraal Inventarisatie Monitoring Project (LIMP): het enthousiasme is dusdanig dat er ook een plan is het LIMP te activeren langs de Noordzeekust
- Lodewijk Walraven voor zijn lezing over kwallen: we konden o.a. kennismaken met de Gele haarkwal en er werd een vergelijking gemaakt tussen aantallen aangespoelde kwallen op de Noordzeestranden en kwallen in een net in het Marsdiep.
- Reindert Nijland voor zijn boeiende lezing en workshop

over Krabben: keer op keer een geliefd onderwerp.

- Gerhard Cadée voor de workshop Tropische drijfzaden: we hebben ons verwonderd over de drijfkracht van de zaden en afstanden die worden afgelegd.
- Brendan Oonk voor de workshop Sponzen en skeletnaaldjes: microscopische schoonheid is moeilijk te beschrijven.
- Martin Cadée voor de workshop Haaien- en roggeneieren: een onderwerp dat mede door SMP-gegevens en die van de visserij over afname van soorten, meer en meer mensen boeit.
- Frank Perk, Herre Stegenga, Luna van der Loos voor de workshop wieren. In dit verband willen we Frank speciaal bedanken voor de grote inspanning om wieren te verzamelen in de Zeeuwse wateren en te bewaren in zeewater en deze wieren zelfs van een kunstmatige getijdebeweging te voorzien zodat bepaalde onderdelen goed zichtbaar waren tijdens de workshop.
- Wim Kuijper voor zijn workshop en de zoekkaart Boormossels en andere vondsten in hout, veen en eikapsels: breken, drogen en kloppen levert veel bijzonders op.
- Herman Roode voor zijn workshop, de zoekkaart en de powerpointpresentatie over dunne, platte schelpen: na wat oefening lijken ze opeens helemaal niet meer op elkaar.
- Peter Moerdijk, voor zijn workshop en zoekkaart over tafelmesheften en zwaardschedes: kromme en rechte, allemaal boeiend!
- Arthur Oosterbaan voor zijn workshop en zoekkaart over hydropoliepen: mini-organismen die elkaars gezelschap nodig hebben
- Marco Faasse, Rob Dekker en Katie van der Wende voor hun workshop en zoekkaart over mosdiertjes: megaconstructies in het klein. Naar Marco gaat ook dank uit voor zijn hulp bij de zoekkaart over hydropoliepen.
- Niels Schrieken voor zijn workshop over het gebruik van de ANEMOON- website: alles wordt bereikbaar met wat klikken en swipen.
- Joop Verkuil voor zijn workshop 'Gebruik van het elektronische SMP-formulier': lang niet iedereen heeft de overstap van papier al gemaakt, maar zo'n workshop maakt dat wel aantrekkelijker.
- Yvonne Koning voor de workshop 'Meedoen aan het SMP': hoe meer mensen hoe liever. En het is gewoon leuk.
- Hans Adema voor zijn mini-excursies naar de Publiekscollectie van Naturalis: alles blijft beter hangen met goede voorbeelden.
- Marijke Kooijman, Wil Schipper, Marion Jäger, Petra Sonius en Jaap van Egmond voor hun rol als gastvrouw-/heer.
- Genoemde gastvrouwen-/heren plus Wim Kuijper, Joop Verkuil, Herman en Hennie Roode voor ochtend-sjouwwerk.
- Robin Gmelig Meyling en Petra Sonius voor het bemensen van de ANEMOON-stand.
- Jan-Willem en Thomas Gmelig Meyling voor het foto en video-werk.

Verbeterpunten

Op de evaluatieformulieren, maar ook in de gesprekken met de lezing- en workshopgevers zijn zoals gevraagd, diverse punten voor verbetering naar voren gebracht. De belangrijkste conclusie is dat er meer rust- en tijdsruimtes moeten worden ingebouwd. Dit verbeterpunt en alle andere ideeën en wensen (zie overzicht hieronder) worden meegenomen bij de organisatie van de volgende landelijke ANEMOON-dag, die zal worden gehouden in 2016. Een nadere opgave daarover treft u aan in het volgende nummer van Zoekbeeld

Tot slot

Een foto zegt soms meer dan duizend woorden. Daarom in dit verslag vooral veel foto's, waarop u groot enthousiasme, gedrevenheid, interesse en concentratie ziet. Wij (Ellen van der Niet en Adriaan Gmelig Meyling) vonden het als hoofdorganisatoren een inspirerende dag. We zijn er van overtuigd dat waarnemers enthousiast blijven en dat de SMP-formulieren nu nog beter zullen worden ingevuld. Het thema en doel van deze landelijke SMP-dag 'Leren doen we van elkaar' is dankzij de inzet van alle strandwachters en soortenexperts geheel verwezenlijkt!

Zo'n SMP-dag gaat niet vanzelf. Boven: uitladen van de spullen en opbouwen
Linksonder: wieren-herbaria vormden een onderdeel van de Wieren-workshop;
rechtsonder: opstelling voor de sponzen- en skeletnaalden-workshop.

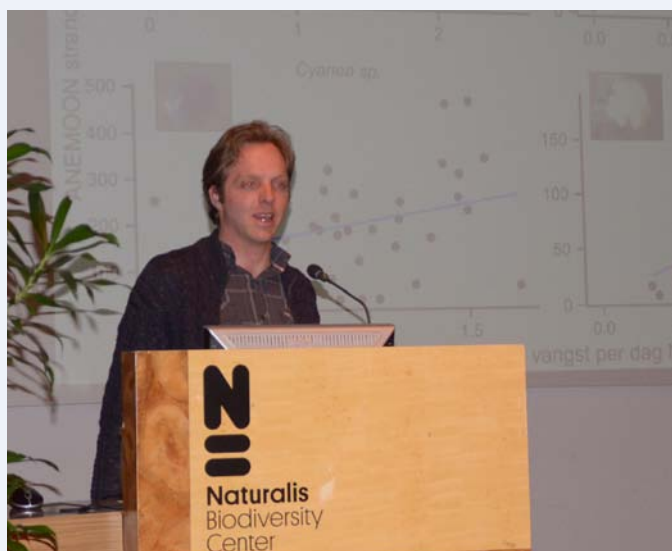

De lezingen.

De eerste lezing door Adriaan Gmelig Meyling ging over de vele activiteiten in het kader van de diverse SMP-projecten langs de Nederlandse kust en over gegevens en resultaten.

Lezing door Luna van der Loos (onderwerp: LIMP)

Lezing door Lodewijk Walraven (onderwerp: kwallen)

Lezing door Reindert Nijland (onderwerp: krabben)

Interactie: vragen uit het publiek

Bij de Strandvondstentafel: bekijken, herkennen, determineren...

... en aan en van elkaar leren.

DE WORKSHOPS

Workshop over de eikapsels van Roggen en Haaien

Workshop over sponzen- en skeletnaalden

Workshop over wieren (rechts: Frank Perk)

Workshop over wieren (links: Herre Stegenga)

Workshop over krabben, met dieren in potten sterk water

Workshop over krabben (rechts: Reindert Nijland)

Workshop over hydropoliepen (rechts: Arthur Oosterbaan)

Workshop hydropoliepen (andere ronde, andere deelnemers)

Workshop over mosdierpjes (midden: Marco Faasse)

Workshop over mosdierpjes (Links: Katie van der Wende)

Workshop boormossels en overige boorders (rechts Wim Kuijper)

Workshop boormossels en overigen (andere ronde en groep)

Workshop over platte, dunne schelpen (midden: Herman Roode)

Workshop over zwaardschedes en tafelmeeften

Workshop website (rechts Niels Schrieken)

Electronisch waarnemen invullen (midden: Joop Verkuil)

Bij workshops voor kleine organismen (zoals de mosdierjes) is een binoculaire microscoop onmisbaar

Weliswaar ondergeschikt aan de workshops, was er ook belangstelling voor de verkoopstand van Naturalis

Een overzicht van de workshops: kleine eilandjes in een gezellige drukte

Tijd om de mensen die de workshops gaven hartelijk te bedanken met applaus en een flesje wijn...

.. evenals de mensen die de lezingen gaven...

...en ook zij die assistentie verleenden werden niet vergeten

De Strandwacht Neeltje Jans werd in het zonnetje gezet, met een oorkonde voor Petra Sloof

De mensen van de strandwacht Neeltje Jans (dit keer de 'Strandwacht van het jaar')

Ten slotte wordt Ellen van der Niet door de voorzitter van Stichting ANEMOON hartelijk bedankt voor haar inzet en organisatietalent bij deze geweldige dag.

(Waarna het opbreken weer begon, evenals – later – de evaluatie aan de hand van de ingevulde vragenformulieren; zie de navolgende kadertekst)

Met dank aan Thomas Gmelig Meyling voor het maken van de foto's.

Beknopt overzicht verbeterpunten SMP-dag, n.a.v. de evaluatieformulieren

Algemene organisatie

- Er moet meer tijd worden ingepland om te kunnen bijpraten, meer pauzes en adempauzes voor workshopgevers; maximaal vier rondes per persoon.
- Er is een extra kracht nodig, specifiek gericht op de indeling van de zaal voor workshops. Hij/zij wordt in een vroeg stadium bij de organisatie betrokken en doet op de dag zelf ook de coördinatie.
- Er is meer tijd nodig voor de opbouw en verlichting van de workshops. Liefst eerder voor aanvang dan de huidige anderhalf uur. (Kan niet in Naturalis). Speerpunt bij zoeken naar andere locatie.
- Het (aanvankelijk ongeplande) vervaardigen van zoekkaarten bleek een prachtig idee dat gaandeweg de voorbereiding van de SMP-dag vorm kreeg. Zo ontstonden prachtige bijproducten van de SMP-dag, die lang mee gaan. Om stressen te vermijden moet voortaan eerder met het maken worden begonnen.
- De 'laatste mails' aan alle deelnemers liefst eerder versturen.
- Vooraf deelnemerslijst rondsturen werkt beter qua netwerken.

Lezingen

- Dagvoorzitter bewaakt de tijd, de lezingen mogen niet te ver uitlopen.
- Vragen liever stellen aan het eind van de lezing (ondanks de waardering voor spontane interactie).
- Vragen stellen alleen via een microfoon.
- Beperk presentaties met uitsluitend grafieken en beperk ook grafieken met meerdere lijnen (staat deels tegenover de wens om meer data-analyses van SMP-onderzoek te willen zien).
- Verkort het lezingenprogramma, las meer pauzes in.
- 'Strandwachters in het zonnetje' iets anders organiseren, zodat alle SMP-ers zich betrokken voelen. In het algemeen gaat er een stimulans vanuit.

Workshops

- 20 minuten kan voor workshops soms te kort zijn. Uit de formulieren blijkt dit voor (nog) niet aan een strandwacht verbonden beginners wel genoeg om aan een onderwerp te snuffelen, anderen zien 30 minuten als ideale tijdsduur.
- Workshops liefst in kleinere groepjes en zo mogelijk opsplitsen in aparte workshops voor beginners en gevorderden.
- Workshops zijn soms meer minilezingen. "Prima verzorgd, maar ik wil onder begeleiding graag meer zelf doen"
- Hoewel workshopgevers "grote niveau-verschillen", meldden en aangaven "teveel materiaal, teveel soorten en ambities, misschien willen we wel teveel?" werden door deelnemers alle workshops juist geroemd en als zeer nuttig ervaren. Op de vraag voor volgend jaar: "Workshops".
- Gevorderde deelnemers zien graag een masterclass met 3 uur of zelfs een dag voor één groep. Vanaf 2016 wordt getracht jaarlijks voor een taxonomische groep zo'n masterclass te organiseren, met als eerste de wieren.
- De verdeling van workshops over de deelnemers was niet vlekkeloos: opgeven in een laat stadium beter beperken; sluitdatum voor inschrijvingen strakker handhaven.
- Veel workshopgevers konden zelf geen workshops volgen (wat wel de bedoeling was). Dit beter regelen.
- Een suggestie was ook landelijke dagen van andere PGO's (SOVON, Vlinderstichting) te bezoeken om te zien hoe daar workshops op landelijke dagen worden gegeven (meestal zijn daar alleen lezingen en informatiestands in pauzes).

Locatie

- De deelnemers waren merendeels tevreden over Naturalis als locatie: "inspirerende omgeving". Wel vonden meerdere deelnemers het een minpunt dat alle workshops in één ruimte waren en zo door deelnemers geluidsoverlast is ervaren. "zoek locatie met afzonderlijke ruimtes".
- De volgende jaren kunnen in Naturalis wegens verbouwing vrijwel zeker geen SMP-dagen meer worden gehouden. Suggesties voor nieuwe locaties zijn welkom (met podium in een zaal voor meer dan 100 personen, maar ook lokalen en liefst centraal gelegen in het westen van het land (zo mogelijk tussen Haarlem en Den Haag). Een school lijkt het beste type gebouw.

Aparte wensen

- "2x per jaar een landelijke dag". Helaas voorlopig onhaalbaar, mede omdat we ook jaarlijks een MOO-dag willen organiseren.
- Strandwachters beter met elkaar in contact laten treden (maken van sheets met namen en foto's).
- Meer filmpjes van hoe dieren leven
- Meer informatie over habitats, niet uitsluitend over uiterlijk.
- "MOO-dag combineren met SMP-dag". Voorlopig zien we dat niet als haalbaar en nog lastiger te organiseren.
- Buiten-excursies, Lampvissen
- Meer inbreng eigen vondsten en beoordeling door experts
- LIMP-workshops
- Voor iedere workshop-deelnemer een eigen binocolair
- Korte presentaties per SWG groep

Wensen (onderwerpen) voor volgend jaar

Verbeterpunten, aanvullingen en ideeën blijven welkom, maar

Resultaten van SMP	Garnalen	Kwallen
Exoten	prepareren van	Ribkwallen
Wieren (splitsen in	vondsten	Ecologie
rood, groen en bruin)	micro-organismen	Aanspoelmecha-
Vissen	Inktvissen	nisme
Mosdiertjes	Inktvischilden	Materiaal dat via de
Hydropoliepen	Venusschelpen	bodem en drijvend
Zee-anemonen	Platschelpen	wordt aangevoerd
Fossielen	Zwaardschedes	Drijfzaden e.d.
Haaientanden	schelpen in het	Samenstelling van de
Zeepokken	algemeen	bodemfauna voor de
Haaïen en roggen-	Krabben en heremiet-	Noordzeekust.
eieren	kreeften	
Stekelhuidigen	Zakpijpen	

Er zijn er nu al genoeg waarmee we aan de slag kunnen. Op de achtergrond zijn we al weer begonnen met de organisatie van 3e landelijke SMP-dag in 2016. We hebben immers geleerd dat we niet vroeg genoeg kunnen beginnen. We houden iedereen op de hoogte. En tot slot: ideeën voor een goed bereikbare goede goedkope locatie met lokalen (liefst tussen Haarlem en Den Haag) zijn zeer welkom!

Adriaan Gmelig Meyling
Ellen van der Niet

Op naar een nieuwe Strandwacht op Ameland

Adriaan Gmelig Meyling & Rykel de Bruyne

Al eerder heeft u kunnen lezen dat ANEMOON graag een SMP-project (Strandaanspoelsel-Monitoring Project, ook 'Strandwacht' genoemd) zou zien aan de Noordkant van Nederland. In aanmerking komen de Waddeneilanden Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Met name Ameland ligt voor de hand, vanwege de korte reistijd per boot, de snelle bereikbaarheid van het strand en niet te vergeten de aanwezigheid van veel in aanspoelsel en schelpen geïnteresseerde eilandbewoners. Het zou best eens kunnen dat deze wens in vervulling gaat. Eind april van dit jaar organiseerde ANEMOON in samenwerking met eilanders een eerste bijeenkomst over dit onderwerp.

Voorwerk: boek over schelpen en aanspoelsel

Eind 2013 verscheen 'Ameland: schelpenrijk, een speciaal voor Nederlandse, Duitse en Amelanders strandzoekers geschreven boek (De Bruyne & Bandini, 2013). Hierin staat in het Nederlands en Duits veel informatie over het aanspoelsel, barnsteen, fossielen en de opspuitingen van Ameland. Aan de hand van schelpenvondsten wordt bovendien zeer uitgebreid ingegaan op de cultuur, historie en natuur van het eiland. Maar ook andere diergroepen en wieren worden besproken, evenals monitoring (systematisch onderzoek van aanspoelsel). Het uitkomen van dit boek was en is een extra stimulans voor het bekijken en volgen van het aanspoelsel op dit 27 kilometer lange eiland tussen Waddenzee en Noordzee (zie verder: Gmelig Meyling, 2013).

Bijeenkomst in april

Na wat geplan vanwege de agenda's van de Amelanders (diverse mensen zijn immers werkzaam in de toeristische branche en in grote delen van het jaar druk bezet), werd uiteindelijk 29 en 30 april uitgekozen voor de informatieve bijeenkomst. De voorzitter van ANEMOON, Adriaan Gmelig Meyling kwam over van de wal, voorzien van beamer en allerlei ander informatief materiaal.

Kennismakings-excursie per Jeep

Voorafgaand aan de bijeenkomst was er een excursie per jeep over het strand gepland door Petra de Jong (Nes), bijgestaan door Jeanette Nobel (Buren) en Anton Horn (Ballum). Het doel was Adriaan op deze manier kennis te laten maken met het strand tussen Buren (paal 17) en de punt van het eiland bij paal 25 (De Hon). Al eerder was de keuze voor een eventueel Strandwacht-traject al provisorisch gevallen op hetzij het gedeelte tussen Nes en Buren (paal 13-14 of 13-15), hetzij op het deel oostelijk van paal 15. De tocht over het strand verliep zoals dergelijke tochten vaker verlopen: stapvoets of sneller rijdend langs de laagwaterlijn of soms hoger, waarbij bij elk aangespoeld voorwerp op de rem werd getrapt en de deuren openklapten om gezamenlijk het voorwerp te inspecteren. Bij aanspoelselbanken ging het net zo, waarbij ook monsterzakken en emmers en

Kleine kamster *Astropecten irregularis* (links) en Noordkromp *Arctica islandica* (rechts): op Ameland vrij regelmatig te vinden (Foto's PICTAN)

potjes werden gevuld met aanspoelsel en gruis. Ook de foto-toestellen klikten regelmatig en in het aantekenboekje van de voorzitter kwamen steeds meer notities. Tijdens de tocht werd o.a. gekeken naar veenbrokken, inktviseieren en schelpen. Op het strand bij De Hon werd langer halt gehouden, want daar ben je niet zo een-twee-drie als wandelende bezoeker. Hier werd gezocht naar Noordhorens en Noordkrompen, die hier wat vaker te vinden zijn dan elders op het eiland.

Lezing

's Avonds kwamen geïnteresseerde eilanders bijeen bij Anton Horn in Ballum. Adriaan hield een powerpoint-presentatie, waarbij hij vertelde dat het standaard lopen van een SMP-traject (Strandwacht) zeker niet hetzelfde is als naar bijzondere (schelpen-)soorten zoeken, maar dat ook juist het noteren van de 'gewone' dingen op den duur interessante gegevens oplevert, waaruit lange-termijn- en andere trends te bepalen zijn. Hij gaf daarvan voorbeelden en liet de andere SMP-projecten in Nederland de revue passeren. Daarna werd nog wat nader ingegaan op sommige soorten (platschelpen). De discussie na afloop richtte zich onder meer op vragen als: 'welk traject op Ameland?', 'Wat te doen met opspuitingen' (antwoord: 'op statistische wijze corrigeren'), 'hoe loop je een traject/hoe tel je of schat je aantallen' en hoe vul je formulieren in'. Na afloop werd met een beperkter gezelschap nog een determineer-sessie gehouden van kleinere schelpjes.

De volgende dag werd nog een excursie gehouden naar de opspuiting op het strand bij Hollum en een stukje 'rotskust'.

Al met waren het geslaagde dagen, waarvoor we iedereen hartelijk willen bedanken. Dat geldt in het bijzonder voor Anton Horn en zijn vrouw Jantje voor hun gastvrijheid en lekkere hapjes en drankjes. In een volgend Zoekbeeld meer over de eventuele start van een Amelanders SMP.

Literatuur

Gmelig Meyling, 2013. Aanrader voor (o.a.) Strandwachten ! Schelpen, fossielen, barnsteen en andere strandvondsten van Ameland. Zoekbeeld 3(2): 30-31.

Vooraf: excursie met jeep en Amelanders

Onderweg naar De Hon: vaak stoppen

Eieren van pijlinktvissen gaan op de foto

Het einde van Ameland: De Hon

Vondsten van De Hon en elders op Ameland (bij Jeanette Nobel)

Een geanimeerde bijeenkomst 's avonds in Ballum

Een gastvrije en hartelijke ontvangst bij Anton en Jantje Horn

Na koffie en lekkers begint de powerpoint-presentatie

Onderwerp: "wat is een Strandwacht / het SMP ?"

En de vraag: "komt er ook op Ameland een SMP van de grond?"

De voorzitter van ANEMOON legt uit...

... met voorbeelden wat je uit trendgegevens kunt afleiden

Uitleg over hoe de andere Nederlandse Strandwachten werken

Discussie over opspreken: "daarvoor valt te corrigeren"

Na afloop werd alles in gereedheid gebracht voor een 'determinatie-sessie' van (vooral) schelpen

Opperste concentratie bij het determineren van kleine schelpjes (alle foto's: A.W. Gmelig Meyling & R.H. de Bruyne)

De dag na de bijeenkomst: kijken bij het opspuiten bij Hollum

Opspuiten is noodzakelijk: er slaat (te) veel duin weg

Nieuw zandpakket

Opspuitmateriaal: zieltogende (opvallend grote!) slangsterren

Opspuitmateriaal: Helmkrabben

Opspuitmateriaal: één Kamster (spoelt op Ameland vaker aan)

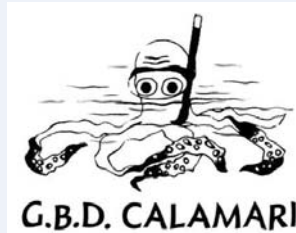
Eveneens bij Hollum: de 'rotskust' die bij afgaand water opeens zichtbaar wordt

Daar leeft inmiddels deze Aziatische exoot ook: de Blaasjeskrab (alle foto's: A.W.Gmelig Meyling)

Het 50-jarig jubileum van de Groninger Biologen Duikvereniging Calamari

Adriaan Gmelig Meyling

De Groninger Biologen Duikvereniging 'Calamari' vierde op 28 februari 2015 haar 50-jarig jubileum. Dit vond plaats in het oude 'biologisch centrum' van de Rijksuniversiteit Groningen, te Haren. Het thema was 'Past, present and future'. Een zestal op hun vakgebied vooraanstaande sprekers lieten hun licht schijnen op het verleden, heden en/of de toekomst van hun specifieke vakgebied. Bij deze lezingen kwamen verrassende inzichten naar voren.

De afname aan harde structuren in de Noordzee

Professor Han Lindeboom had een duidelijk verhaal over de enorme afname aan harde structuren in de Noordzee als gevolg van de visserij. Duidelijk werd hoe groot de omvang van hard substraat in de Noordzee is geweest. In 1880 waren er nog oesterbanken met een oppervlakte groter dan 1/3 van het landoppervlak van Nederland. Voor de kust waren enorme oppervlakten met houten stammen die boven de bodem uitstaken (zie figuur A). Al vóór 1900 waren al deze oesters weggevisd.

Verarming

Met het verdwijnen van dit harde substraat is het ecosysteem in onze Noordzee sterk verarmd. Voor jonge vis zijn enorme oppervlakten met schuilgelegenheid verloren gegaan, waardoor ook de kraamkamerfunctie van het gebied werd gedecimeerd. Maar vissers haalden niet alleen de oester weg. Ook boomstammen uit een ver verleden, vooral voor de kust van Noord-Holland, en grote keien werden in de loop der jaren met visnetten uit zee gehaald.

Nauwelijks meer aanwezig

Er kwamen ook verschillende voorbeelden voorbij van de vroegere rijkdom aan grote langlevende vissoorten in de Noordzee, in de periode voor 1900. Zo werden foto's getoond van vishallen vol Vleten (figuur B). Deze zeer grote roggen zijn tegenwoordig in de Noordzee zeer zeldzaam en staan inmiddels op de Rode Lijst Vissen. Lindeboom hield vervolgens een pleidooi voor een aantal geheel afgesloten natuurgebieden op de Noordzee en het beschermen van wrakken. Hij benadrukte daarnaast het voordeel van windmolenparken als nieuw substraat.

Andere lezingen

In de lezing van Lodewijk van Walraven werden de seizoenspatronen van kwallen behandeld, waarbij ook resultaten van ANEMOON werden getoond.

Professor André van Holk hield een lezing over Maritieme archeologie in de Zuiderzee. Dit onderwerp lijkt ver af te staan van de biologie, maar uit archeologische vondsten was

op te maken dat er ook in een ver verleden al afspraken werden gemaakt over manieren van vissen, om zo de visserij te reguleren. Vangstquota zijn dus zeker niet iets van deze tijd.

Marjolein Christianen hield een lezing over de rol van mosselbanken in de Waddenzee. Duidelijk kwam naar voren dat als je mosselbanken of oesterbanken eenmaal kwijt bent, het moeilijk is deze weer terug te krijgen.

Eize Stamhuis ging tijdens een lezing uitgebreid in op de biomimicry met betrekking tot het mariene milieu. Biomimicry gaat over het nabootsen van de natuur in meer en minder alledaagse processen, producten en organisatievormen om problemen van de moderne mens en de samenleving waarin wij leven op te lossen. Duidelijk werd vooral dat er van de natuur nog veel te leren is.

Tot slot gaf Reindert Nijland een lezing over krabben vroeger, nu en in de toekomst. Daarbij was er veel aandacht voor exoten: de soorten die door toedoen van de mens onze kustwateren hebben bereikt en wat de gevolgen zijn geweest van deze exoten voor de inheemse soorten.

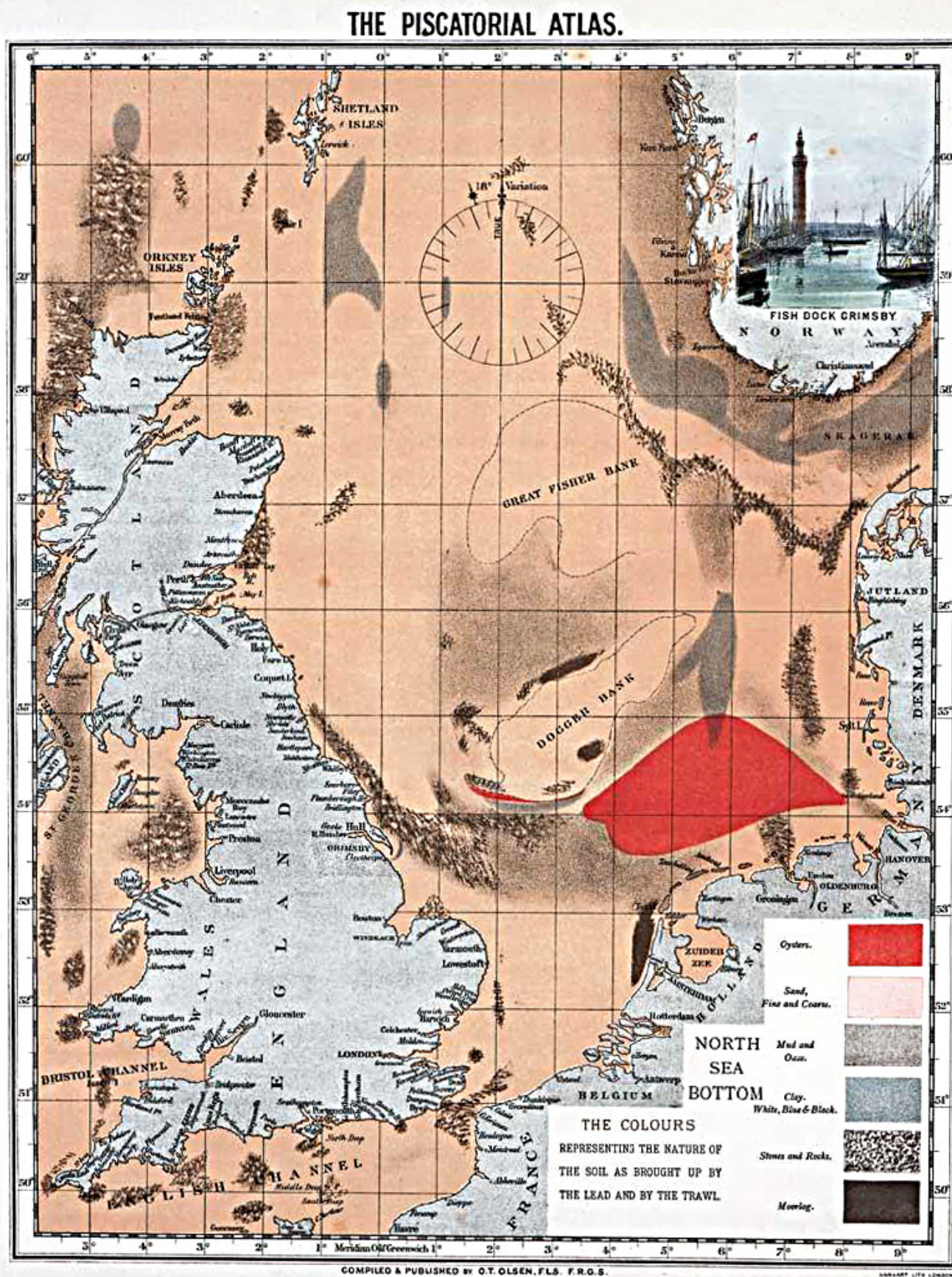
ANEMOON-stand

Stichting ANEMOON was mede-sponsor van dit jubileum en was met een informatiestand aanwezig om onder meer het Monitoring Project Onderwater Oever (MOO) en het Litoraal Inventarisatie en Monitoringproject en andere ANEMOON-projecten onder de aandacht te brengen. Deze stand werd bemenst door Luna van de Loos en Brendan Oonk. Tussen de lezingen door was er veel belangstelling voor de ANEMOON-projecten. Er waren veel vragen over exoten, zoals over de Amerikaanse oesterbodem en de Japanse Stekelhoren. En opvallend genoeg was er ook veel belangstelling voor het ANM. (Opmerkelijk voor een evenement dat zo specifiek op duikers was gericht, was bijvoorbeeld dat een boek als 'Kruipende huisjes' van Bert Jansen, over de land- en zoetwaterslakken van de Flevopolders, nog verrassend veel over de toonbank ging).

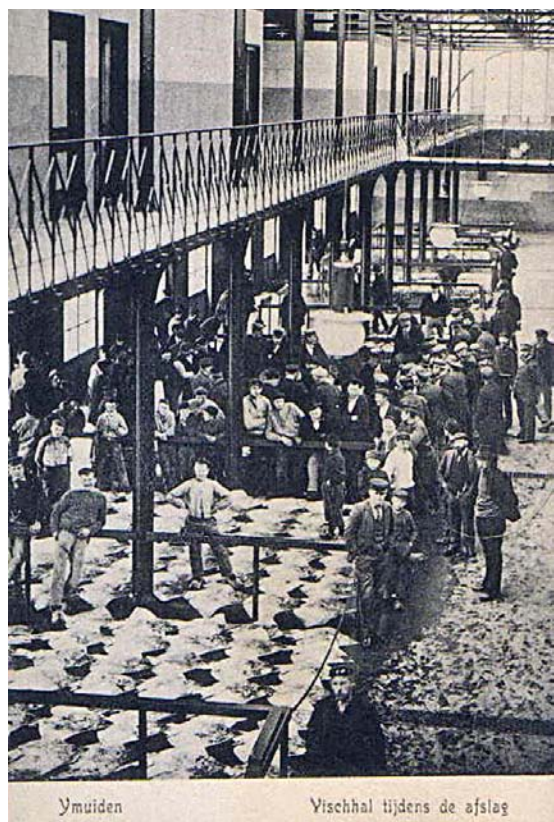
Het MOO blijft kriebelen

Bij het 50 jarige jubileum waren ook veel oud-leden aanwezig die vroeger MOO-waarnemer waren geweest, maar nu ze een gezin hebben niet meer toekomen aan het MOO. De meeste van hen gaven aan indien mogelijk toch wel weer met het MOO aan de slag te willen gaan. Uiteraard zouden we dat vanuit Stichting ANEMOON van harte toejuichen!

Al met al was het een zeer geslaagde bijeenkomst van een nu al een halve eeuw actieve, jubilerende duikvereniging.

Figuur A. Kaart van de Noordzee uit 1880. In rood: oesterbanken die indertijd een oppervlak besloegen dat bijna even groot was als Nederland zelf...

Figuur B. Vishal in IJmuiden 1890. Tafels vol met uitsluitend zeer grote roggen ('Vieten')

Bij de ANEMOON-stand worden diverse projecten onder de aandacht gebracht en is veel informatie aanwezig (Foto: Adriaan Gmelig Meyling)

Brendan Oonk (rechts) en Luna van de Loos (links) maken duidelijk dat je ook kunt meedoen aan het MOO (Monitoringproject Onderwater Oever) als je nog niet alle soorten kent (Foto: Adriaan Gmelig Meyling)

‘Een zee van Mosselen’

Inge van Lente & Adriaan Gmelig Meyling

De Mossel *Mytilus edulis*, ook Blauwe mossel genoemd, speelt een uiterst belangrijke rol in de Waddenzee (en ook daarbuiten), als voedselbron voor allerlei dieren en bovendien voor de mens. Tijdens het Symposium ‘Over leven in de Waddenzee’ werd het boek ‘Een zee van Mosselen’ officieel ten doop gehouden. Aan het boek heeft ANEMOON een bijdrage geleverd als uitgever.

Het betreffende boek is in feite een handboek over de ecologie, bescherming, beleid en beheer van mosselbanken in de Waddenzee. Het werd geschreven door Norbert Dankers en Frouke Fey-Hofstede en is uitgegeven door Stichting ANEMOON. Het redactiewerk vanuit ANEMOON is gedaan door Floor Driessen, dat vanuit Imares door Oscar Bos. De uitgave komt voort uit het project ‘Mosselwad’ dat in de periode 2009 tot en met 2015 werd uitgevoerd door de Vereniging Kust & Zee – EUCC (projectleiding), Universiteit Utrecht, IMARES Wageningen UR, SOVON en Koninklijke NIOZ. Dit project is gesubsidieerd door het Waddenfonds met co-financiering van Rijkswaterstaat en de provincies Friesland en Noord-Holland.

Mosselbanken

In de Waddenzee spelen mosselbanken vanouds een zeer belangrijke rol: ze vormen een verblijfplaats voor veel andere organismen, ze hebben een belangrijke filterfunctie, en leveren voedsel voor vogels, krabben en zeesterren. Echter, zo’n 25 jaar geleden waren de mosselbanken vrijwel geheel verdwenen door overbevissing. Het gevolg was een achteruitgang van het ecologisch functioneren en de biodiversiteit van dit inmiddels internationaal erkende natuurgebied. Inmiddels zijn vanaf 1994 veel mosselbanken spontaan teruggekomen, maar in de westelijke Waddenzee stokte dit herstel.

Project Mosselwad 2009-2015

Het trage herstel in de westelijke Waddenzee en onduidelijkheid over het effect van de mosselzaadvisserij in dit gebied, waren aanleiding om in 2009 het interdisciplinaire project ‘Mosselwad’ op te starten. De onderzoekers van Mosselwad richtten zich vooral op de ontwikkeling en de stabiliteit van mosselbanken in de Waddenzee. Hoe belangrijk zijn golven en stroming voor ontstaan en ontwikkeling en welke rol spelen krabben, wadvogels en zeesterren daarbij? Onder welke omstandigheden is actief herstel van mosselbanken mogelijk?

Uitreiking eerste exemplaar

Tijdens het Symposium ‘Over leven in de Waddenzee’ te Leeuwarden op 16-4-2015 overhandigde Norbert Dankers (een van de auteurs) het boek aan Marjan Veenendaal van Staatsbosbeheer; SBB is de beheerder van de Waddenzee.

Resultaten

De resultaten van zes jaar intensief Mosselwad-onderzoek zijn in het boek beknopt weergegeven voor beleidsmakers, natuurbeheerders, visserijsector en wad-ecologen. Een

belangrijke vraag die behandeld wordt, is of en zo ja wanneer aanvullende grootschalige aanleg van mosselbanken nuttig en zinvol kan zijn bij het beheer van de wadden, of dat een meer passief beheer via vergunningverlening en algemene regelgeving de voorkeur verdient. Zowel voor natuurbeschermers als de visserijsector is het interessant te weten wat beperking van de mosselzaadvisserij voor de natuur kan betekenen. Voor vergunningverleners is het van belang te weten waar de kans op vestiging en herstel van mosselbanken het grootst is en welke menselijke ingrepen schadelijk zijn voor mosselbanken. Ook de effecten van verminderd voedselaanbod en garnalenvisserij komen in het boek aan bod. In een later uit te brengen internetversie worden de wetenschappelijke achtergronden van het handboek verder uitgewerkt..

Overhandiging van het eerste exemplaar door Norbert Dankers aan Marjan Veenendaal van Staatsbosbeheer.

Voor iedereen die nog steeds liever een echt boek (van papier) in handen wil hebben, is de hardcopy te bestellen via anemoon@cistron.nl (kosten: 10 euro + 4 euro verzendkosten).

Sinds 17 juni 2015 is de uitgave ook digitaal (als pdf) beschikbaar, met daarin een uitgebreide bijlage met aanvullende achtergrondinformatie.

Klik [hier](#) om het bestand te downloaden of te openen.

Landelijke MOO-dag 18 april

Adriaan Gmelig Meyling

Op zaterdag 18 april 2015 werd de eerste landelijke dag voor MOO-waarnemers georganiseerd in Naturalis (Leiden). Op zo'n dag is ook iedereen die nog geen waarnemer is, maar dat wel wil worden. In de ochtend kwamen vooral de soorten op het MOO-formulier aan de orde, in de middag kwam het thema van deze dag aan bod, waarbij ook Caribisch Nederland aandacht kreeg.

Het MOO in 'n notendop

Adriaan Gmelig Meyling vertelde voor de tientallen nieuwkomers in de zaal dat bij het MOO (Monitoringproject Onderwater Oever) het leven onder de waterspiegel centraal staat, bezien door de ogen van (sport-)duikers. Het MOO is vooral voor mariene (zoutwater-) organismen, maar het zoete water wordt ook steeds belangrijker. Vrijwilligers monitoren op vaste duiklocaties o.a. kwallen, zeeanemonen, kreeftachtigen, zeesterren, zakpijpen, vissen en (Caribisch NL) zeeschildpaden. In zoet water ook waterplanten en onderwater-insecten. Iedere duiker kan meedoen aan het MOO. Wie bepaalde soorten op het MOO-formulier niet (her-)kent, kan dat aangeven op het formulier en zich alleen concentreren op de soorten die men wel kent. Beknopt werd uitgelegd hoe het MOO in z'n werk gaat, welke resultaten er zijn en door wie gegevens en onderzoeks- en analyse resultaten worden gebruikt.

ANEMOON-website en MOO-invoerportaal

Op de Website van stichting ANEMOON staat inmiddels al een berg informatie over veel soorten. Alle vrijwillige waarnemers, tegenwoordig steeds vaker 'citizen scientists' genoemd, kunnen daarmee hun kennis vergroten. De lezing van Niels Schrieken ging daarom dieper in op het gebruik van website, forum en facebookpagina's van ANEMOON. Hij besprak het MOO-portaal waar MOO-waarnemers waarnemingen kunnen invoeren. Dit portaal voor het invoeren van MOO-waarnemingen wordt voor ANEMOON ontwikkeld door RAVON en was helaas op de MOO-dag nog niet optimaal bruikbaar. Maar daar wordt wel hard aan gewerkt.

Zeenaaktslakken van het MOO-formulier

De lezing van Peter van Bragt ging dieper in op de karakteristieke determinatiekenmerken, verspreiding en seizoenspatronen van de meeste Zeenaaktslakken die op het MOO-formulier staan. Indrukwekkende foto's lieten duidelijk zien wat een fraaie en indrukwekkende groep de zeenaaktslakken vormen, al is voor veel soorten wel een zekere kennis nodig om betrouwbare waarnemingen door te geven. Peter noemde ook onmiskenbare soorten, zoals het Blauwtipje, die beginnende MOO-waarnemers gemakkelijk meteen herkennen.

MOO op en in de Noordzee

Sinds 2011 gaan MOO-waarnemers van ANEMOON mee op de 'Doggersbank-expedities' van de Stichting Duik de Noordzee Schoon. Terwijl DDNZS- mensen de scheepswrakken ontdoen van stukken visnet (spooknetten), vislijnen en ander schadelijk afval, speuren de MOO-waarnemers de wrakken af naar allerlei organismen. Arjan Gittenberger liet tijdens zijn lezing prachtige beelden zien, gemaakt door duikster en filmmaker Klaudie Bartelink. Een interessante lezing waarbij naar voren kwam dat ook ver op de Noordzee exoten voorkomen, zij het lang niet zoveel als in de Zeeuwse Delta.

Tijdens de pauze was er de informatiestand over de MOO-soorten, verzorgd door Brendan en Luna, met ook levende soorten in aquaria. Daarnaast waren er de ANEMOON-stand, bemenst door Sylvia van Leeuwen en Robin Gmelig Meyling met boeken, ANEMOON-geheugensticks en specifieke info over andere ANEMOON-projecten en de door Frank Perk bemenste stand van de Strandwerkgemeenschap (SWG) met o.a. info over tijdschrift Het Zeepaard.

Mariene exotische wieren

Tijdens haar lezing gaf Luna van der Loos aan dat voor veel duikers wieren hoogstens 'planten' zijn waarop de dieren van de MOO-lijst zitten. Maar wieren verdienen meer aandacht. Reden waarom ANEMOON deze groep in de komende jaren veel meer onder de aandacht gaat brengen. Inmiddels is voor het Litoraal Inventarisatie en Monitoring Project (LIMP) een nieuw formulier in gebruik waarbij wieren en vooral de exotische wieren een belangrijke plaats innemen. Duikers

mogen zich best wat meer in deze groep verdiepen. Ze staan weliswaar niet in de standaard soortenlijst op het MOO-formulier, maar als bijschrijfsort zien we ze wel graag vermeld! Wieren zijn uitermate boeiend, echt niet alleen omdat ze nuttig zijn om ijs en lippenstift van te maken zoals uit de lezing van Luna bleek.

Een goed gevulde zaal
(Foto: Sylvia van Leeuwen)

Lezingen: (A) Adriaan Gmelig Meyling (wat is het MOO); (B) Peter van Bragt (Zee-naakstslakken); (C) Bert Hoeksema (expeditie St. Eustatius); (D) Godfried van Moorsel (Bonaire); (E) Arjan Gittenberger (exoten op wrakken); (F) Niels Schrieken (ANEMOON digitaal); (G) Luna van der Loos (wieren/algen)

Mariene exoten van Bonaire

Stichting ANEMOON zal komende jaren actiever worden in Caribisch Nederland. Bonaire, Sint Eustatius en Saba zijn bijzondere gemeenten waar Nederland ook qua natuurbeleid verantwoording voor heeft. Curacao, Aruba en Sint Maarten zijn landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden, waar de verantwoording van de Nederlandse overheid qua natuurbeleid geringer is. Maar voor vrijwilligers van ANEMOON is er wetenschappelijk gezien op alle zes eilanden veel te beleven. Helaas staat de onderwaternatuur van deze zes eilanden onder druk. Passend bij het dagthema exoten, hield Godfried van Moorsel van bureau Ecosub een lezing over de mariene exotische van Bonaire. Godfried duikt al jaren op dit eiland en heeft veel zien veranderen (zie Zoekbeeld 4.2). Tijdens deze interessante lezing werd het begrip 'exoot' in verschillende perspectieven geplaatst. Exoten als de Koraal-duivel kunnen een groot effect hebben op het ecosysteem van het koraalrif. Ziekteverwekkers zijn soms ook exoten, waarbij het opvallend is dat van sommige soorten met een groot effect niet eens bekend is welke soort het betreft.

Een mariene uitdaging in de West

Stichting ANEMOON werkt voor Caribisch Nederland graag nauw samen met andere organisaties. Bert Hoeksema van Naturalis hield een lezing over de expeditie naar Sint Eustatius waarbij ANEMOON en Naturalis samenwerken. Omdat er maar weinig is gepubliceerd over de mariene fauna en flora van dit Nederlandse eiland, zullen de resultaten van de expeditie als nulmeting gaan gelden. Er worden daarom ook planten en dieren verzameld als referentiemateriaal en als basis voor DNA-barcodering, in de Naturalis-collectie.

Napraten met een drankje van ANEMOON

Tijdens en na afloop van de MOO-dag was er ruim tijd om bij te praten. Daarvan werd intensief gebruik gemaakt, terwijl er ook meteen evaluatie-formulieren werden ingevuld. Als minpuntje kwamen vooral de datum en het mooie weer naar voren. Hoewel de dag door ruim 100 waarnemers en aspirant-waarnemers is bezocht, had de opkomst nog hoger kunnen zijn als de dag in maart zou zijn gepland. De dag kreeg gemiddeld een 8 beoordeeld en iedereen gaf aan volgend jaar graag weer zo'n dag te willen bijwonen.

Dankwoord

Ook de organisatoren vonden het een zeer geslaagde dag. ANEMOON wil graag alle bezoekers hartelijk bedanken voor hun interesse. Bijzondere dank gaat uit naar de lezinggevers: Luna van der Loos, Arjan Gittenberger, Niels Schrieken, Peter van Bragt, Godfried van Moorsel en Bert Hoeksema voor hun lezingen. Brendan Oonk en Luna van der Loos bedanken we voor het organiseren van de MOO-soorten-informatiestand en het vangen en weer terugbrengen van de zeedieren. Sylvia van Leeuwen en Robin Gmelig Meyling bedanken we voor het bemensen van de ANEMOON-stand. Frank Perk bedanken we voor de SWG-stand en voor het tonen van de wierherbaria en het geven van informatie over deze groep. Joop Verkuil bedanken we voor hand- en spandiensten en Marion Bilius voor haar rol als ontvangstcomité. Ten slotte bedanken we nog iedereen die meegeholpen heeft bij het 'sjuwen en opbouwen'.

De MOO-soorten informatiestand (rechts Brendan Oonk)

Aquaria met levende MOO-soorten zijn altijd boeiend

Een Botervis in het aquarium

Vooraan: herbaria met wieren van wier-expert Frank Perk

De stand van Stichting ANEMOON

De stand van de Strandwerkgemeenschap

Bij een drankje napraten en vragen beantwoorden

En de dieren? Die gaan uiteraard terug naar zee

Filipijnse tapijtschelp

Zoekdier

Ruditapes philippinarum

Profielschets Filipijnse tapijtschelp

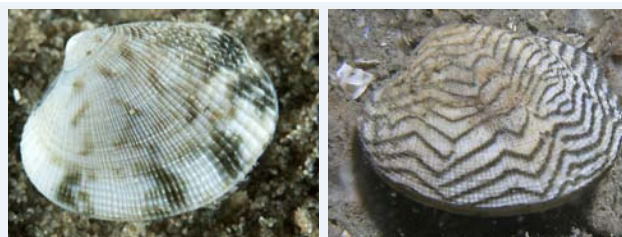
Zoekbeeld: tweekleppig schelpdier met een afgerond ovaal-rechthoekige schelp met sterke traliewerksculptuur. Het kleurpatroon is uiterst variabel. Van de Filipijnse tapijtschelp zijn onder meer vormen bekend met een golvend 'zebra-patroon' en met in dwarsbanden gegroepeerde uit de top stralende bruine en donker-gifgroene strepen (zie de afbeeldingen).

Afmetingen/kleur: lengte tot 75 mm, hoogte tot 35 mm. Schelpkleur variërend van grijswit, geel, lichtbruin, grijs of blauwachtig, met vaak vanuit de top stralende dwarsbanden, strepen, vlekken of golvende zigzaglijnen. De binnenkant is glanzend wit, of heeft een oranje tint. Onder de top vaak paarsachtig, soms ook in de spierindrucksels.

Vorm/kenmerken: sculptuur van elkaar kruisende stralende ribben en concentrische groeven. Deze groeven zijn scherper aan de voor- en achterkant. Duidelijke groeilijnen. Slot heterodont met 3 cardinale tanden in iedere klep. De onderrand van de schelp is niet aan de binnenzijde gekarteld. De mantellijn is breed, afgerond tongvormig en komt niet voorbij het midden. Het levende dier heeft relatief korte en brede sifonen, die voor driekwart aaneengegroeid zijn en duidelijk ongelijk in lengte. De sifonen zijn geelgrijs tot licht oranje, met vooral aan de uiteinden bij de tentakelkrans vaak grijze vlekken en strepen. De voet is geeloranje of wit

Leefwijze/voedsel: intergetijdengebied, tot ca. 4 cm diep ingegraven in zand, klei of slib met vaak schelpresten. In veel gevallen direct onder het oppervlak aanwezig. De dieren filteren plankton uit het water; vooral eencellige microalgen.

Bijzonderheden: Exoot uit de Grote Oceaan (Filippijnen, Japan, China). Wereldwijd veel geïntroduceerd als voedselsoort in de aquacultuur. Massaal ingevoerd in Italië in 1985, van daaruit naar elders getransporteerd. Na bewuste kweek in Zeeland ontstonden omstreeks 2008 in de Oosterschelde wilde populaties. De soort breidt zich nog steeds sterk uit. Lijkt qua vorm op de inheemse Tapijtschelp *Venerupis senegalensis*, die echter een fijnere sculptuur heeft. Een andere exoot in Zeeland, de Geruite tapijtschelp *Ruditapes decussatus* heeft ook grove sculptuur, maar een minder bont kleurpatroon, is meer rechthoekig, heeft een spitsere, diepere mantelbocht dieper en vrijwel gescheiden sifonen.

Twee kleurvormen uit het Oosterscheldegebied
(Foto's: links: Peter van Bragt, rechts: Floor Driessen)

Herinnering: eerdere zoek(w/d)ieren

Zoekdier voorjaar 2014 4(1)

Paarse waaierkokerworm

Bispira polyomma

Kokerworm met een circa 4 cm wijde tentakelkrans van twee halfronde waaiers, met elk 16 tentakels. De kleur van de krans varieert van paarsbruin tot grijsblauw en vertoont 6-8 banden/kringen, gevormd door donkere vlekken op de tentakels. Oosterschelde bij Yerseke. Vermoedelijk ingevoerde exoot.

Zoekwier najaar 2014 4(2)

Wakame

Undaria pinnatifida

Rubberig bruinwier met nerf en golvende randen. Leeft vastgehecht met klauwvoet op vooral hard substraat. 1-3 meter. Het blad scheurt in tot de nerf. Boven de klauwvoet zit een gekronkeld deel waaruit sporen vrijkomen. Exoot uit Pacific, in Zeeland ingevoerd, inmiddels ook in Waddenzee. Meldingen zijn welkom!

Zoekdier voorjaar 2015 5(1a)

Stompe moerasslak

Viviparus viviparus

Grote zoetwaterslak (tot 3,9 mm hoog) met een geelbruin huisje met vaak 2-3 donkerbruine kleurbanden. In de mondopening zit een afsluitplaatje (operculum). Leeft in bewogen water met een stevige bodem. De soort is ovovivipaar: eieren komen uit in het moederlichaam: Meldingen zijn welkom!

Zoekdier voorjaar 2015 5(1b)

Filipijnse tapijtschelp

Ruditapes philippinarum

Tweekleppige met een afgerond-rechthoekige schelp tot 7,5 cm. Kleurpatroon erg variabel, sifonen grotendeels met elkaar vergroeid. Leeft ondiep in zand, klei of slik. Exoot uit o.a. Japan en Filippijnen. Wereldwijd veel gekweekt, vanuit de aquacultuur verwilderd. In Zeeland steeds algemener. Qua sculptuur veel grover dan de inheemse Tapijtschelp.